

Ieder museum heeft hartenwensen waar het gaat om mogelijke aankopen. In Rijksmuseum Twenthe werd al enkele jaren gedroomd van de verwerving van een uitgewerkt landschap van John Constable. Dit zou schitterend aansluiten bij de recente Britse koers van het museum: de aankoop van een mooi, veelzeggend landschap van Gainsborough in 2011, een tentoonstelling met Museum de Fundatie over Turner in 2015-16 en een presentatie over Gainsborough in 2016. De reeks zou volledig zijn met een aanwinst van de derde van de Britse coryfeeën uit de ‘lange’ 18de eeuw. Maar was deze gedachte te verwezenlijken?

Constable op zijn best

NIEUWE AANWINST

Gezicht op Hampstead Heath: Child's Hill, met in de verte Harrow

John Constable

1824. Olieverf op doek, 59,6 x 77,4 cm

Bijdrage: € 1,5 miljoen, waarvan € 75.000

uit het Themafonds 19de-eeuwse schilder-

kunst, € 38.000 uit het Rembrandt UK

Circle Fund, € 32.500 uit het Fonds

Leppink-Postuma en € 276.500 uit het

BankGiro Loterij Aankoopfonds

RIJKSMUSEUM TWENTHE, ENSCHEDE

Aangekocht in 2018 met steun van de Vereniging

Rembrandt (mede dankzij haar Themafonds

19de-eeuwse schilderkunst, haar Rembrandt UK

Circle Fund, haar Fonds Leppink-Postuma en haar

BankGiro Loterij Aankoopfonds), het Mondriaan

Fonds en het Nationaal Aankoopfonds.

Tijdens de TEFAF van 2018 liep ik binnen bij de stand van de Londense kunsthandelaar Dickinson en zag om een hoek een aantal 18de- en vroeg-19de-eeuwse kunstwerken hangen. Mijn oog viel onmiddellijk op een fraai landschap met een weids vergezicht dat van niemand anders kon zijn dan John Constable (1776-1837): *Gezicht op Hampstead Heath: Child's Hill, met in de verte Harrow*. Dát zou een geweldige aanvulling zijn op de collectie landschappen in het museum! Maar was er, ondanks die droomwens, een draagvlak voor een dergelijke mega-aankoop? Ik sprak over het werk met de kunsthandelaar, hoorde dat hij het aanbod namens een particulier, vernam de prijs en kreeg allerlei gegevens mee. Onmiddellijk na thuiskomst ging een enthousiast mailtje richting directeur Arnoud Odding, die al snel uiterst positief reageerde.

Vervolgens kwam er een uitgebreid proces op gang. De kunsthandelaar werd ingelicht over onze belangstelling, deskundigen werden geraadpleegd, subsidiemogelijkheden onderzocht, de herkomst werd gecheckt en het schilderij kwam naar Enschede voor een degelijke controle van de conditie door de restaurator van het museum; ten slotte werd er stevig onderhandeld over de prijs. Alle essentiële ingrediënten werden opgenomen in het subsidieverzoek aan de Vereniging Rembrandt en het Mondriaan Fonds, organisaties waarmee vooraf contact was gezocht. De avond waarop directeur Fusien Bijl de Vroe Arnoud en mij belde om te vertellen dat de Vereniging de aanvraag voor de helft van het aankoopbedrag had goedgekeurd, was onvergetelijk. Ook het Mondriaan Fonds en het ministerie van OCW steunden de aankoop royaal, zodat de verwerving in gang

Boomachtig landschap

Thomas Gainsborough
1745-46. Olieverf op doek,
28 x 23 cm
RIJKSMUSEUM TWENTHE,
ENSCHEDÉ

Aangekocht in 2011 met steun van de Vereniging Rembrandt (mede dankzij haar BankGiro Loterij Aankoopfonds), het VSBfonds, de Mondriaan Stichting, de Vereniging Vrienden van Rijksmuseum Twenthe, het Roelvink Fonds en vele particulieren via een crowdfundingactie.

Rivierlandschap

Philips Koninck
1676. Olieverf op doek,
92,5 x 112 cm
RIJKSMUSEUM,
AMSTERDAM

kon worden gezet. Begin 2021 was het eindelijk zover: er kwam een overeenkomst die de aankoop definitief mogelijk maakte. Met ongelooflijk veel plezier hingen museummedewerkers het schilderij als hoogtepunt op in de presentatie *Na de jacht! Tien jaar verzamelen in 100 kunstwerken*.

EERSTE SCHILDERIJ CONSTABLE VOOR NEDERLAND

Er zijn diverse redenen waarom Rijksmuseum Twenthe zo verheugd is dat deze wens is vervuld. Ten eerste is het een prachtig, kenmerkend schilderij van deze internationaal bekende en gewaardeerde kunstenaar, dat de kijker direct ‘pakt’. Ten tweede zijn er interessante relaties te leggen met andere werken in de collectie. Zo zegt dit werk veel over een belangrijk aspect van de Europese kunstgeschiedenis: de inspirerende rol die Nederlandse

landschappen uit de 17de eeuw hebben gespeeld in de ontwikkeling van de landschapsschilderkunst elders. Het museum bezit kwalitatief fraaie voorbeelden van dit genre van de 16de eeuw tot de dag van vandaag. Hiertoe behoren werken van Salomon van Ruysdael, Jacob van Ruisdael en Jan van Goyen. Bovendien zijn er mooie voorbeelden van de manier waarop dergelijke kunstenaars Nederlandse vakbroeders uit de tijd van Gainsborough en Constable hebben geïnspireerd: van Egbert van Drielst tot Gerard van Nijmegen. Dankzij de eerder met steun van de Vereniging Rembrandt aangekochte Gainsborough in het museum kan worden aangetoond hoe belangrijk zij zijn geweest voor de ontwikkeling van het Britse landschap. De Constable demonstreert hoe, na Gainsborough, deze schilder met zijn landschappen een vervolg heeft geschapen en heeft gefungeerd

als *go-between* tussen Nederlanders uit de Gouden Eeuw - waarbij in dit geval sterk valt te denken aan Philips Koninck - en 19de-eeuwse Franse landschapsschilders, tot de impressionisten aan toe. En ook dáárvan heeft het museum belangrijke voorbeelden: Gustave Courbet, Claude Monet en Alfred Sisley. Zo kan een vitale ontwikkeling in de kunst richting schilderen *en plein air* aan de hand van de eigen collectie worden verduidelijkt.

Ten derde laat het schilderij een kenmerk van Constables werk zien waarmee hij een cruciale rol heeft gespeeld: het type wolkenlucht waarvoor hij talrijke studies in de natuur heeft vervaardigd. Vele 19de-eeuwse kunstenaars uit verschillende Europese landen zouden hem hierin navolgen. Constable was sterk geïnteresseerd in de meteorologie en koos voor een wetenschappelijke benadering van weersfenomenen.

Hampstead Heath: Child's Hill, met in de verte Harrow (schets)
John Constable
ca. 1820-24.
Olieverf op doek,
19,7 x 25,1 cm
VICTORIA AND ALBERT
MUSEUM, LONDEN

In dit specifieke geval heeft hij heel precies omschreven dat het gaat om wegtrekkende wolken na een bui, waarna de zon doorbreekt.

Het schilderij maakt het in de toekomst mogelijk nog meer, uiteenlopende verhalen toe te voegen aan het museumaanbod. En dat een schilderij van Constable nieuw is voor de Collectie Nederland, was alleen nog maar een argument extra voor aankoop.

OLIEVERFSCHETS

Gezicht op Hampstead Heath is in olieverf geschilderd op doek, gesigneerd en 1824 gedateerd. Het laat het uitzicht vanaf Child's Hill bij Londen zien en is gebaseerd op een plein-air olieverfschets die zich bevindt in het Victoria and Albert Museum in Londen. Hoogstwaarschijnlijk werd de schets door de Parijse kunsthandelaar Claude Schroth gezien bij zijn bezoek aan Constables atelier in mei

1824; kort hierna bestelde hij dit uitzicht en daarnaast een *Gezicht op Branch Hill Pond, Hampstead Heath* (nu in de Sammlung Oskar Reinhart in Winterthur). Constable heeft aansluitend de beide landschappen in een tweede set vastgelegd; deze tweede versie van beide werken werd in 1825 gepresenteerd in de Royal Academy. Constable schreef in een brief van 17 december 1824 aan zijn goede vriend John Fisher: 'Ik heb twee van mijn beste landschappen geschilderd voor meneer Schroth in Parijs. Ze gaan binnenkort weg, maar ik heb ze gekopieerd, dus het maakt niet uit welke er wordt weggestuurd'. Hij beschouwde *Gezicht op Hampstead Heath* als een van zijn beste schilderijen.

Dat een Franse kunsthandelaar opdracht gaf tot het leveren van deze twee schilderijen is niet vreemd. Constable had op dat moment meer succes in Frankrijk dan in Groot-Brittannië, stelde in de zomer van 1824 twee grote werken tentoon in de Salon in Parijs en ontving een gouden medaille van de Franse koning. Zijn schilderijstijl paste kennelijk beter bij de Franse dan bij de Britse smaak van dat moment. Dat blijkt ook uit de invloed die Constable uitoefende op gerenommeerde Franse kunstenaars als Eugène Delacroix en Jean-Baptiste Regnault.

In een brief aan de verzamelaar Francis Darby, die de tweede versie van beide schilderijen zou kopen, schreef Constable over de locatie die hij in *Gezicht op Hampstead Heath* had gekozen: 'Evenzo een gezicht op Hampstead Heath, genaamd Child's Hill, Harrow, met zijn spits in de verte. Serene middag, met zonne-

schijn na regen en zware bewolking. Oogsttijd, de voorgrond gevuld met vee en figuren, en een marktcar uit Essex.' De locatie was hem goed bekend. In augustus 1819 was hij in Albion Cottage op de Hampstead Heath komen wonen met zijn vrouw Maria (die in 1828 aan tuberculose zou overlijden) en hun twee kinderen. Dit gebied was uitstekend geschikt voor het bestuderen van de lucht; hier begon Constable dan ook zijn serie gedetailleerde studies met observaties van wolken en de daarbij behorende weerspatronen, die een iconisch deel van zijn oeuvre zou gaan uitmaken. Van dit schilderij is zo'n twee derde deel gewijd aan de weergave van de wolken.

EERSTE VERSIE

Om er zeker van te zijn dat dit werk een van de twee 'Franse' vergezichten was en omdat het onverstandig zou zijn bij de aankoop van een dergelijk

**Gezicht op
Branch Hill Pond,
Hampstead Heath**
John Constable
1824. Olieverf op doek,
60 x 77 cm
COLLECTIE OSKAR REINHART «AM RÖMERHOLZ»,
WINTERTHUR

belangrijk en kostbaar stuk over één nacht ijs te gaan, heeft het museum contact gezocht met diverse deskundigen. Duncan Bull, conservator internationale schilderkunst in het Rijksmuseum in Amsterdam, bracht het museum in contact met Anne Lyles, een Britse Constable-deskundige die diverse publicaties over de kunstenaar op haar naam heeft staan. Zij is het schilderij in Londen gaan bekijken en liet ons al snel weten dat het hier naar haar mening inderdaad gaat om de eerste versie en dat het schilderij ongetwijfeld een belangrijke en passende verrijking voor de collectie van Rijksmuseum Twenthe zou betekenen.

Van 1973 tot 1996 heeft het schilderij als bruikleen van een particulier deel uitgemaakt van de collectie van de Whitworth Art Gallery in Manchester, een van de gerenommeerde Britse kunstmusea. Dat het schilderij al in Constables tijd hoge-

lijk werd gewaardeerd, blijkt onder meer uit het feit dat het in prent werd gebracht door David Lucas en werd opgenomen in een latere editie van Bohns *Various Subjects of Landscape, Characteristic of English Scenery* (1830), een serie van 22 mezzotinten naar een selectie uit Constables werk die met volledige instemming van de kunstenaar werd uitgebracht.

Tot slot: deze aankoop past goed bij het ambitieniveau en elan dat het museum de laatste jaren heeft ontwikkeld in het aankoop- en presentatiebeleid (waarin ook het internationale perspectief past), maakt nog spannender tentoonstellingen mogelijk en zal de nieuwsgierigheid bij het publiek naar de museumcollectie verder aanwakkeren. ↘

Paul Knolle
Oud-conservator oude schilderkunst
Rijksmuseum Twenthe

Literatuur

- M. Cormack, *Constable*, Oxford 1986
- M. Davies, *National Gallery Catalogues: The British School*, Londen 1946
- R. Hoozee, *L'Opera Completa di Constable*, Milaan 1979
- A. Lyles (red.), *Constable: The Great Landscapes*, Londen 2006
- L. Paris en I. Fleming-Williams, *Constable*, tent. cat. Londen (Tate Gallery) 1991
- G. Reynolds, *The Later Paintings and Drawings of John Constable*, New Haven 1984